Warszawa, 25-10-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Sylwia Gregorczyk-Abram

XI.534.5.2019.AM

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie

ePUAP: /Nsa/SkrytkaESP

skarżący

Rzecznik Praw Obywatelskich

organ

Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie

strony postępowania administracyjnego

1) (...)
2) (...)

zastępowane przez **adw. (...)**

uczestnicy postępowania

1) Prokurator Okręgowy w Krakowie
2) Fundacja Instytut na Rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris

sygn. akt II OPS 1/24

dot. sygn. akt III SA/Kr 1217/19

Stanowisko procesowe Rzecznika Praw Obywatelskich

Działając na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2024 r. poz. 1264, t.j.) i na podstawie art. 8 § 1 ustawy z dnia 30

sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2026 r. poz. 143, ze zm.), w związku z przedstawieniem postanowieniem z 16 stycznia 2024 r. przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie składowi siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości,

wnoszę o

podjęcie przez skład siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego uchwały o treści:

„Przepis art. 104 ust. 5 i art. 107 pkt 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 393) dopuszcza transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci".

U Z A S A D N I E N I E

I. Zagadnienia wstępne

1. Postanowieniem z 16 stycznia 2024 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie przedstawił składowi siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego do rozstrzygnięcia budzące poważne wątpliwości zagadnienie prawne: „czy przepis art. 104 ust. 5 i art. 107 pkt 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tj. Dz. U. 2023 r. poz. 1378) dopuszcza transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci".
2. Zagadnienie zostało przedstawione w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na decyzję Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie z dnia 16 kwietnia 2019 r. nr (...) w przedmiocie odmowy dokonania transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia małoletniej (...), w którym jako jej rodziców wskazano dwie kobiety (sygn. akt III SA/Kr 1217/19).
3. Uczestniczki postępowania – matki małoletniej (...), próbowały wystąpić o wydanie dla córki polskiego paszportu przez Konsula RP w Hiszpanii. Ich wniosek nie został jednak przyjęty – ustnie udzielono im informacji, że dokumentem, bez którego wniosek nie zostanie przyjęty, jest skrócony odpis polskiego aktu urodzenia wydany przez polski urząd stanu cywilnego.

4. Wnioskiem z 4 lutego 2019 r. Pani (...) zwróciła się do Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie o przeniesienie do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji hiszpańskiego aktu urodzenia jej córki – (...), urodzonej 1 lipca 2018 r. w Granadzie. Fakt narodzin dziecka, na skutek wspólnego oświadczenia złożonego przez Panią (...) i jej małżonkę Panią (...), zarejestrował Urząd Stanu Cywilnego w Valor w tomie 30, arkusz 091, dział 1. We wskazanym akcie urodzenia jako rodziców wskazano dwie kobiety – Panią (...) jako „Matkę A" oraz Panią (...) jako „Matkę B".
5. Decyzją z 16 kwietnia 2019 r. Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie odmówił przeniesienia do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia sporządzonego dla (...) uzasadniając, że transkrypcja byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Strona nie skorzystała z prawa do wniesienia odwołania do organu drugiej instancji, tj. Wojewody Małopolskiego w Krakowie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. W związku z tym, 30 kwietnia 2019 r. ww. decyzja Kierownika USC w Krakowie stała się prawomocna.
7. 25 września 2019 r. Pani (...) skierowała wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich, zwracając się o pomoc w trudnej sytuacji, w której znalazła się jej rodzina. Do dnia złożenia wniosku do RPO małoletnia (...) nie posiadała żadnego dokumentu tożsamości.
8. Rzecznik Praw Obywatelskich złożył skargę na decyzję Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Krakowie z dnia 16 kwietnia 2019 r. nr (...) w przedmiocie odmowy dokonania transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia.
9. W sprawie tej Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie, wydał postanowienie C-2/21, RPO (EU:C:2022:502), w którym stwierdził, że „artykuły 20 i 21 TFUE odczytywane w związku z art. 7 i 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i z art. 4 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG należy interpretować w ten sposób, że jeżeli chodzi o małoletnie dziecko, będące obywatelem Unii, którego akt urodzenia wydany przez właściwe organy jednego z państw członkowskich wskazuje jako jego rodziców dwie

osoby tej samej płci, państwo członkowskie, którego dziecko to jest obywatelem, jest zobowiązane, z jednej strony, do wydania temu dziecku dowodu tożsamości lub paszportu, nie wymagając uprzedniego przeniesienia w drodze transkrypcji aktu urodzenia tego dziecka do krajowego rejestru stanu cywilnego, a także, z drugiej strony, do uznania, podobnie jak każde inne państwo członkowskie, dokumentu pochodzącego od innego państwa członkowskiego, umożliwiającego wspomnianemu dziecku korzystanie bez przeszkód, wraz z każdą ze wspomnianych dwóch osób, z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich".

10. Wątpliwości sądu pytającego, które Rzecznik Praw Obywatelskich podziela, wynikają z rozwoju orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz), w którym „zaprezentowano nowe argumenty prawne, które (...) wymagają ponownego rozważenia zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości" w zakresie określonym w pkt 1 niniejszego stanowiska.

11. Szczególne znaczenie w kwestii prawnej oceny odmowy transkrypcji do prawa polskiego zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci ma wyrok ETPCz z 2 czerwca 2026 r. w sprawie A.P. i R.P. przeciwko Polsce (skarga nr 1298/19), o którym szerzej w pkt 22 i kolejnych niniejszego stanowiska.

12. Należy także odnotować – mutatis mutandis – stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odmowy transkrypcji do polskich ksiąg stanu cywilnego zagranicznego aktu małżeństwa osób tej samej płci, zaprezentowane m.in. w wyroku z dnia 7 maja 2026 r., sygn. akt II OSK 1075/23. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że transkrypcja aktu małżeństwa osób tej samej płci nie jest sprzeczna z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego, a dotychczasowa wykładnia klauzuli porządku publicznego pomijała zasady równości, godności człowieka oraz ochrony życia rodzinnego i prywatnego wynikające z Konstytucji i umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę. Naczelny Sąd Administracyjny wskazał w odniesieniu do nich na konieczność uwzględnienia standardów ochrony praw człowieka wyrażonych w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących odmowy transkrypcji.

13. Kwestia dopuszczalności transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodziców wskazano osoby tej samej płci, jako ściśle związana z sytuacją prawną wielu małoletnich obywateli RP, nie może być rozpatrywana w oderwaniu od realiów społecznych. Warto więc zauważyć, że na skutek rozwiązań prawnych przyjętych w innych państwach, dopuszczających rodzicielstwo osób tej samej płci,

żyjący w nich obywatele i obywatelki RP pozostający w jednopłciowych związkach zakładają tam rodziny. Ich dzieci, posiadające z mocy prawa obywatelstwo polskie, mają więc rodziców tej samej płci, co nie powinno w żaden sposób negatywnie wpływać na ich sytuację prawną. Kontekst społeczny niniejszej sprawy powinien zatem zostać w jej toku uwzględniony. Jego analiza wskazuje natomiast, że małoletnich obywateli RP, którzy mają rodziców tej samej płci – i mogą wnioskować o transkrypcję zagranicznych aktów urodzenia – jest wielu. W sytuacji, w której ponad 20 państw europejskich uznaje rodzicielstwo osób tej samej płci (zob. statystyki organizacji ILGA Europe: https://rainbowmap.ilga-europe.org/categories/family/), polski system prawny nie może funkcjonować w oderwaniu od kształtującego się w ten sposób standardu międzynarodowego.

14. W związku z powyższym, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przedstawionego składowi siedmiu sędziów NSA wpłynie istotnie nie tylko na jednolitość orzecznictwa sądów administracyjnych i praktykę organów administracji. Będzie miało także doniosłe konsekwencje w obszarze stosunków społecznych oraz praw obywatelskich, w szczególności w odniesieniu do małoletnich obywateli RP urodzonych za granicą.

II. Transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego w prawie polskim

15. Transkrypcja zagranicznego aktu stanu cywilnego polega na prostym przeniesieniu treści zawartej w jego odpisie do polskiej księgi stanu cywilnego. Dokonując wpisu zagranicznego aktu stanu cywilnego organ nie może podać innej treści aktu niż treść wynikająca z tego dokumentu. Czynność polegająca na przeniesieniu zagranicznego odpisu aktu stanu cywilnego do polskiego rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji ma charakter formalnoprawny i nie wymaga przeprowadzania postępowania dowodowego co do zaistnienia zdarzenia objętego zagranicznym dokumentem stanu cywilnego (uchwała NSA z 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II OPS 1/19).

16. W wyniku transkrypcji powstaje polski akt stanu cywilnego, który odrywa się od aktu, na którym został oparty i jego dalsze losy są w polskim porządku prawnym niezależne od losów zagranicznego aktu, który był przedmiotem transkrypcji (uchwała Sądu Najwyższego z 20 listopada 2012 r., sygn. akt III CZP 58/12). Pod względem mocy dowodowej nie różni się on niczym od aktu stanu cywilnego powstałego na podstawie rejestracji zdarzenia prawnego (art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego, t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 393; dalej: „p.a.s.c.”). Celem transkrypcji jest posługiwanie się powstałym w jej wyniku polskim

aktem stanu cywilnego przed organami administracji publicznej bez konieczności każdorazowego dokonywania tłumaczenia przysięgłego (uchwała NSA z 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II OPS 1/19).

17. Transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia jest obligatoryjna dla obywatela polskiego m.in. gdy ubiega się on o wydanie krajowego dokumentu tożsamości lub gdy ubiega się o numer PESEL (art. 104 ust. 5 p.a.s.c.). Obligatoryjność transkrypcji nie wyłącza stosowania przesłanek jej odmowy wymienionych w art. 107 pkt 1 - 3 p.a.s.c. Ustawodawca zobowiązał bowiem kierownika urzędu stanu cywilnego w postępowaniu w sprawie transkrypcji do oceny, czy zagraniczny dokument stanu cywilnego nie zawiera treści sprzecznych z polskim porządkiem prawnym lub czy nie zachodzą obawy co do jego prawidłowości (uchwała NSA z 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II OPS 1/19).

18. Naczelny Sąd Administracyjny w uchwale z 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II OPS 1/19, uznał sprzeczność z podstawowymi zasadami prawa polskiego – klauzulą porządku publicznego wymienioną w art. 107 pkt 3 p.a.s.c. – transkrypcję aktu urodzenia, w którym jako rodzice wpisane zostałyby osoby tej samej płci. W ocenie NSA wyrażonej w tej uchwale, rodzicami dziecka w prawie polskim mogą być bowiem tylko matka i ojciec. Polskie ustawodawstwo nie zna innej kategorii rodzica.

19. Należy zgodzić się z sądem pytającym, że po wydaniu ww. uchwały, orzecznictwo ETPCz, jak i orzecznictwo NSA, bazujące na relewantnych wyrokach ETPCz, w sprawach dotyczących transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego – odpowiednio urodzenia i małżeństwa – do prawa polskiego, ewoluowało w sposób, który wymaga ponownego rozważenia stanowiska NSA przedstawionego w uchwale II OPS 1/19.

III. Odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci a poszanowanie życia prywatnego

20. Zgodnie z art. 9 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego. Z kolei wedle art. 87 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są m.in. ratyfikowane umowy międzynarodowe, które, jak wynika z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, po ich ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej stanowią część krajowego porządku prawnego i są bezpośrednio stosowane, chyba że ich stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy, przy czym umowy międzynarodowe ratyfikowane za uprzednią

zgodą wyrażoną w ustawie mają pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

21. Kierunek wykładni prawa polskiego musi być zatem otwarty na standardy międzynarodowe, które odnoszą się do praw i wolności człowieka oraz sposób wykładni tych przepisów, dokonywany przez powołane do tego trybunały (wyrok NSA z 20 marca 2026 r., sygn. akt II OSK 216/21).
22. Tym samym ustalając treść klauzuli porządku publicznego nie można pominąć zewnętrznego aspektu multicentryczności współczesnego systemu polskiego prawa (wyrok NSA z 7 maja 2026 r., sygn. akt II OSK 2073/23).
23. Odnosząc się do powyższego, w sprawach dotyczących transkrypcji do prawa polskiego zagranicznego aktu urodzenia dziecka należy mieć na względzie konsekwencje tego środka dla życia prywatnego zainteresowanego. Wymaga to uwzględnienia zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284; dalej: „EKPCz" lub „Konwencja"), wyznaczającego próg minimalnej ochrony prawnej poszanowania prywatności na gruncie art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 391-407).
24. Powyższe nie budzi wątpliwości w świetle wyroku ETPCz w sprawie analogicznej do sprawy zawisłej przed sądem pytającym, tj. w sprawie A.P. i R.P. przeciwko Polsce. Trybunał stwierdził w nim explicite, że odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia małoletniego obywatela polskiego z powodu niemożności wpisania dwóch matek do polskiego aktu stanu cywilnego była tak nierozerwalnie związana z życiem prywatnym zainteresowanego, że wchodzi w zakres zastosowania art. 8 EKPCz (pkt 84 i 85 wyroku).
25. W powołanej sprawie ETPCz uznał, że jej sednem, a więc także sednem sprawy zawisłej przed sądem pytającym, jest odmowa polskich władz – w wyniku odmowy transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia – uznania prawnej relacji rodzic-dziecko, która została ustanowiona za granicą, co bezpośrednio dotyczy tożsamości i statusu prawnego dziecka (zob. pkt 116 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce). Tymczasem szacunek dla życia prywatnego wymaga, aby każdy mógł ustalić szczegóły swojej tożsamości jako jednostki, w tym prawną relację rodzic-dziecko (pkt 123 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

26. Tym samym odmowa polskich władz rejestracji zagranicznego aktu urodzenia w polskim rejestrze stanu cywilnego stanowi ingerencję w prawa dziecka wynikające z art. 8 EKPCz.

27. Należy przypomnieć, w ślad za ETPCz, że zasadniczym celem art. 8 EKPCz jest ochrona jednostki przed arbitralną ingerencją ze strony organów publicznych. Każda ingerencja na podstawie pierwszego ustępu tego przepisu musi być uzasadniona w odniesieniu do drugiego ustępu, mianowicie jako „zgodna z prawem" i „konieczna w społeczeństwie demokratycznym" w odniesieniu do jednego lub więcej uzasadnionych celów zawartych w tym artykule. Zgodnie z ustalonym orzecznictwem pojęcie konieczności oznacza, że ingerencja odpowiada pilnej potrzebie społecznej, a w szczególności jest proporcjonalna do jednego z uzasadnionych celów realizowanych przez władze (zob. pkt 124 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

28. Państwom-stronom EKPCz zasadniczo przysługuje szeroki margines oceny w kwestiach poruszających wrażliwe kwestie moralne i etyczne, w których nie ma konsensusu na poziomie europejskim (pkt 126 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce). Jednak margines ten ulega zawężeniu w sprawach dotyczących szczególnie istotnych aspektów tożsamości jednostki, do których należy prawny stosunek rodzica i dziecka, zwłaszcza gdy chodzi o osobę małoletnią (zob. pkt 127 i 144 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

29. Z powyższych względów skutki odmowy transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia przez organy polskie powinny zostać ocenione z perspektywy najlepszego interesu dziecka, przy uwzględnieniu ograniczonego marginesu swobody oceny pozostającego do dyspozycji państwa w tego rodzaju sprawach (zob. pkt 141 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

30. Tymczasem w wyroku w sprawie A.P. i R.P. przeciwko Polsce ETPCz stwierdził, że analiza najlepszego interesu dziecka przeprowadzona przez organy krajowe była niewystarczająca. Nie poświęcono należytej uwagi wpływowi konsekwencji odmowy transkrypcji na zasadniczy element tożsamości osobistej małoletniego. Organy skoncentrowały się przede wszystkim na względach porządku publicznego i uznały, że wpisanie imienia kobiety w rubryce przeznaczonej dla „ojca" jest niemożliwe (zob. pkt 142).

31. Mając na uwadze powyższe okoliczności Trybunał uznał, że niemożność dokonania rejestracji zagranicznego aktu urodzenia zawierającego dane biologicznej matki dziecka, w sytuacji takiej jak zawisła przed Sądem pytającym, pozostaje niezgodna

z najlepszym interesem dziecka i stanowi nieproporcjonalną ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego (art. 8 EKPCz), w odniesieniu do fundamentalnego aspektu tożsamości i stanu cywilnego małoletniego, pozostawiając go w stanie długotrwałej niepewności prawnej (zob. pkt 144 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

32. Podkreślenia wymaga, że obowiązkiem państwa na gruncie Konwencji jest zapewnienie skutecznego mechanizmu umożliwiającego prawne uznanie faktycznej więzi wykształconej pomiędzy matką a dzieckiem. Tymczasem w polskim porządku prawnym brak było w sprawie, w której zapadł powoływany wyrok ETPCz i brak jest nadal w sprawie zawisłej przed Sądem pytającym, jakiegokolwiek mechanizmu umożliwiającego uznanie więzi pomiędzy dzieckiem a rodzicami tej samej płci – dla par tej samej płci nie jest dostępne przysposobienie (adopcja); nie jest także możliwe przysposobienie dziecka przez drugą osobę ze związku jednopłciowego; partner tej samej płci nie ma również żadnej możliwości uzyskania władzy rodzicielskiej (pkt 147 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

33. Jedynie dodatkowo ETPCz odnotował, że odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia wyłącznie z uwagi na sposób ustalenia pochodzenia dziecka jest tym bardziej nieuzasadniona, gdyż pozbawiła małoletniego możliwości uzyskania dokumentów tożsamości niezbędnych do wykazania jego obywatelstwa polskiego (pkt 146 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce). Zmiana tej okoliczności w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, wymagana prawem Unii Europejskiej, jak wynika z wykładni TSUE przedstawionej w postanowieniu z dnia 24 czerwca 2022 r., w sprawie C-2/21, Rzecznik Praw Obywatelskich, EU:C:2022:502, nie wpływa na zaprezentowane powyżej ustalenia. Dokument tożsamości (dowód osobisty), do wydania którego państwo członkowskie (Polska) jest zobowiązane, by umożliwić małoletniemu obywatelowi UE, w którego zagranicznym akcie urodzenia wskazano osoby tej samej płci jako jego rodziców, realizację prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu (art. 21 TFUE), z każdym z dwojga rodziców, bez względu na prawny wymóg transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia tego dziecka, „nie jest dokumentem, który służy ustaleniu macierzyństwa, a także ustaleniu lub uznaniu ojcostwa. Nie reguluje stosunków między rodzicami a dziećmi. Nie jest także dokumentem, z którego w każdej sytuacji wynika, kto sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem. Nie w każdej sytuacji oddaje faktyczne więzy rodzinne” (wyrok NSA z 28 lutego 2024 r., II OSK 1303/21, LEX nr 3705334).

34. W związku z powyższym aktualność zachowuje stwierdzenie przez ETPCz, iż odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodziców wskazano dwie osoby tej samej płci, a więc w sytuacji takiej jak zawisła przed Sądem pytającym, nie nadaje należytej wagi najlepszemu interesowi dziecka, pozostawiając je w stanie niepewności prawnej, wobec braku skutecznego mechanizmu umożliwiającego uznanie stosunku prawnego tego rodzica i dziecka stanowiąc naruszenie art. 8 EKPCz w zakresie prawa tego drugiego do poszanowania życia prywatnego (pkt 149 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

IV. Odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci a zakaz dyskryminacji

35. Odmowa transkrypcji aktu urodzenia dziecka – małoletniego obywatela polskiego, w którym jako rodziców wpisano osoby tej samej płci, wiąże się bezpośrednio z orientacją seksualną rodziców takiego dziecka oraz strukturą rodziny, w której dziecko to się urodziło i jest wychowywane. Dziecko, w którego zagranicznym akcie urodzenia wpisano by rodziców różnej płci – kobietę i mężczyznę – nie spotkałoby się z odmową transkrypcji takiego dokumentu.
36. Należy przy tym podkreślić, że ETPCz w wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce potwierdził, że sytuacja matki domagającej się transkrypcji w Polsce aktu urodzenia swojego biologicznego dziecka, wskazującego dwie kobiety jako jego rodziców, jest analogiczna lub dostatecznie podobna do sytuacji kobiety ubiegającej się o transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia swojego dziecka, wskazującego ją jako matkę, a jej partnera przeciwnej płci jako ojca. Tym samym w odniesieniu do możliwości transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia małoletniego obywatela polskiego dochodzi do odmiennego traktowania przez władze polskie dzieci ze względu na orientację seksualną ich rodziców (pkt 158).
37. Wobec powyższego wymaga wyraźnego wskazania, że ETPCz wielokrotnie orzekał, iż – podobnie jak zróżnicowanie oparte na płci – odmienne traktowanie ze względu na orientację seksualną wymaga przedstawienia „szczególnie przekonujących i doniosłych powodów" uzasadniających takie zróżnicowanie. Zróżnicowanie oparte wyłącznie na przesłance orientacji seksualnej jest niedopuszczalne w świetle Konwencji (pkt 157 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).
38. Jednocześnie ETPCz stwierdził, że ochrona rodzin funkcjonujących w modelu tradycyjnym nie może podważać konieczności zapewnienia ochrony dzieciom wychowywanym przez pary tej samej płci, ponieważ dobro dziecka nie może

zależeć wyłącznie od orientacji seksualnej jego rodziców, a jego sytuacja prawna powinna podlegać ochronie niezależnie od struktury rodziny, w której się urodziło (zob. pkt 160 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

39. Zatem odmawiając transkrypcji aktu urodzenia małoletniego obywatela polskiego z tego względu, że w jego akcie urodzenia wpisano dwie osoby tej samej płci jako jego rodziców, organy krajowe dokonują rozróżnienia opartego wyłącznie lub w decydującym stopniu na okolicznościach związanych z jego urodzeniem w rodzinie tworzonej przez osoby tej samej płci oraz z orientacją seksualną jego rodziców. Takie zróżnicowanie jest natomiast niedopuszczalne w świetle EKPCz, stanowiąc naruszenie zakazu dyskryminacji w związku z obowiązkiem poszanowania życia prywatnego dziecka (art. 14 EKPCz w zw. z art. 8 EKPCz; pkt 161 wyroku w sprawie A.P. i R.P. p. Polsce).

V. Zgodność transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci z podstawowymi zasadami porządku publicznego

40. Zgodnie z aktualnym poglądem reprezentowanych w orzecznictwie oraz praktyce organów administracji, transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci jest niedopuszczalna, ponieważ stanowiłaby pogwałcenie podstawowych zasad porządku prawnego RP. Tym samym, za podstawę do wydania decyzji o odmowie transkrypcji uznawany jest art. 107 pkt. 3 p.a.s.c, zgodnie z którym kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia dokonania transkrypcji m.in. jeśli byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższy przepis ustanawia zatem na gruncie ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego klauzulę porządku publicznego, która swe podstawy w polskim systemie prawnym znajduje przede wszystkim w art. 7 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503, t.j.; dalej: „p.p.m.”). Zgodnie z jego brzmieniem, prawa obcego nie stosuje się, jeżeli jego stosowanie miałoby skutki sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Ocena, czy w danej sytuacji istnieją podstawy do zastosowania klauzuli porządku publicznego, wymaga w każdym przypadku indywidualnego rozważenia konkretnych skutków czynności transkrypcji oraz wskazania, jakie doniosłe wartości polskiego porządku prawnego wymagają w danej sytuacji ochrony.

41. Klauzula porządku publicznego jest trwałym i powszechnym elementem regulacji kolizyjnoprawnych, które określając prawo właściwe, ustanawiają jednocześnie

zabezpieczenie przed skutkami stosowania prawa obcego, niepożądanymi i nienadającymi się do zaakceptowania z punktu widzenia porządku prawnego państwa stosującego prawo obce (Poczobut J. (red.), Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz do art. 7, WKP 2017). W rozumieniu art. 7 p.p.m. stanowi ochronę w sytuacjach, w których zastosowanie prawa obcego, wskazanego jako prawo właściwe normą kolizyjną prawa prywatnego międzynarodowego, wiąże się z zagrożeniem dla „preferowanych przez system prawny państwa doniosłych wartości ustrojowych, społecznych, ekonomicznych, moralnych lub obyczajowych" (tak SN w postanowieniu z dnia 11 października 2013 r., sygn. akt I CSK 697/12).

42. Wzgląd na wskazane wyżej przepisy determinował wydanie w postępowaniu administracyjnym decyzji, którymi w obu instancjach odmówiono transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia małoletniej, w przedmiocie których toczy się postępowanie przed Sądem pytającym, ale także był decydujący dla podjęcia uchwały NSA z 2 grudnia 2019 r., sygn. akt II OPS 1/19.

43. Naczelny Sąd Administracyjny w przedmiotowej uchwale uznał sprzeczność z podstawowymi zasadami polskiego prawa rodzinnego transkrypcji aktu urodzenia, w którym jako rodzice wpisane zostały osoby tej samej płci, mając na uwadze skutki, jakie zaistniałyby w polskim porządku prawnym w wyniku jej dokonania. W ocenie NSA zagrożona byłaby spójność polskiego systemu prawa, w którym funkcjonowałyby polskie akty urodzenia zawierające dane, których nie można byłoby umieścić w akcie rejestrującym urodzenie dziecka w Polsce. Rodzicami dziecka w prawie polskim mogą być tylko matka i ojciec. Polskie ustawodawstwo nie zna innej kategorii rodzica.

44. Należy mieć na względzie, że ustalając znaczenie klauzuli „porządku publicznego" NSA powinien uwzględnić uniwersalne zasady konstytucyjne, w tym przede wszystkim zasady zawarte w art. 30 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ale też zasady związane ze sferą życia każdego człowieka, której rozpatrywana sprawa dotyczy, mianowicie życiem prywatnym i rodzinnym (art. 47 Konstytucji). Ze względu na multicentryczny charakter polskiej przestrzeni prawnej jej dekodowanie powinno się dokonywać także z uwzględnieniem art. 8 i art. 14 EKPCz (zob. mutatis mutandis wyrok NSA z 7 maja 2026 r., sygn. akt II OSK 1075/23), a w niniejszej sprawie – także Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 120 poz. 526 ze zm.).

45. Tymczasem stanowisko NSA wyrażone w uchwale II OPS 1/19 nie bierze pod uwagę konsekwencji odmowy transkrypcji aktu urodzenia dla prawa do poszanowania życia prywatnego dziecka oraz jego najlepszego interesu, ani dla prawa do niebycia dyskryminowanym. Tym samym powołanie się w przedmiotowej uchwale na sprzeczność takiej transkrypcji z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej nie jest zasadne.

46. Należy podkreślić, że odmowa rejestracji zagranicznych aktów urodzenia wskazujących jako rodziców osoby tej samej płci nie tylko powodowała trudności administracyjne w uzyskaniu polskiego dowodu tożsamości lub numeru PESEL, ale także podważa więzi prawne i społeczne między dzieckiem a jego rodzicami i wyklucza możliwość uznania relacji rodzic-dziecko.

47. W świetle powołanych zasad porządku prawnego RP Polska jest natomiast zobowiązana do zapewnienia minimum ochrony relacji filiacyjnej zawiązanej za granicą w postaci jej uznania. Transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia zapewnia minimalny poziom ochrony prawnej. Sposób tego uznania jest determinowany przede wszystkim tym, że ustawodawca nie przewiduje wprost żadnej szczególnej formy uznania takiej relacji. Uznanie to musi zatem bazować na istniejącym ułomnym stanie prawnym, w którym akt stanu cywilnego, powstający w wyniku transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego, cieszy się szczególną mocą dowodową (zob. mutatis mutandis wyrok NSA z 7 maja 2026 r. sygn. akt II OSK 1075/23).

48. Dotychczasowa wykładnia klauzuli porządku publicznego z art. 107 ust. 3 p.a.s.c. jako przesłanki odmowy transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia małoletniego obywatela polskiego, w którym jako rodzice zostały wpisane osoby tej samej płci pomija konieczność ochrony życia prywatnego, uwzględnienia najlepszego interesu dziecka oraz zasadę równości, wynikające z Konstytucji i umów międzynarodowych, których stroną jest Polska, w tym w szczególności EKPCz w wykładni dokonanej przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.

49. Szczególne znaczenie dla przedmiotowej kwestii ma wyrok w sprawie A.P. i R.P. przeciwko Polsce. Jest on nie tylko wyrazem „następczego zastosowania" Konwencji przez Trybunał, w wyniku którego uznano, że wykładnia i zastosowanie art. 107 pkt 3 p.a.s.c. w sprawie transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka rodziców tej samej płci nie odpowiadają standardom ochrony wynikającym z art. 8 EKPCz i art. 14 EKPCz w związku z art. 8 EKPCz, ale jest także podstawą do „uprzedniego stosowania" Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych

wolności już na etapie rozstrzygania innych podobnych spraw przez sądy krajowe (mutatis mutandis wyrok NSA z 7 maja 2026 r. sygn. akt II OSK 1075/23).

50. W związku z powyższym należy stwierdzić, że klauzula porządku publicznego nie może stanowić podstawy do odmowy transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia tylko ze względu na fakt, że jako rodziców wskazano w nim osoby tej samej płci.
51. Uwzględniając wskazane okoliczności uznać należy, że konieczna jest rewizja dotychczasowego sposobu wykładni i stosowania art. 107 pkt 3 p.a.s.c. w sprawach dotyczących transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodziców wskazano osoby tej samej płci. W świetle przywołanych argumentów, w tym wyłożonych w wyroku ETPCz w sprawie A.P. i R.P. przeciwko Polsce oraz – mutatis mutandis – w wyroku NSA z 7 maja 2026 r. sygn. akt II OSK 1075/23, przepis ten należy wykładać w ten sposób, że transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia, w którym jako rodziców wskazano osoby tej samej płci nie jest sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak w *petitum.*

Sylwia Gregorczyk-Abram

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/